

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

วรรณคดี เป็นสมบัติอันมีค่ายิ่งของสังคม นักปราชญ์ทั้งหลายต่างมีความเห็นตรงกันว่า วรรณคดีเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม และเป็นเครื่องชี้ให้เห็นถึงความเจริญของแต่ละชาติ วรรณคดีจึง เข้ามล้น ไปด้วยคุณค้ำมหาศาล บรรพบุรุษได้เล็งเห็นคุณค่าต่าง ๆ ของวรรณคดี จึง ได้สะสมและสร้างสรรค์ไว้เป็นมรดกของลูกหลาน วรรณคดีแต่ละยุคแต่ละสมัยของสังคมใด เมื่อตกทอดสู่คนรุ่นหลัง ก็จะเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่ายิ่งของสังคมนั้น และในฐานะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม วรรณคดีย่อมเพียบพร้อมไปด้วยคุณค่าต่าง ๆ มากมาย ไม่ว่าจะเป็นด้านสุนทรีย์ ด้านภาษา ด้านจริยธรรม และด้านสังคม เป็นต้น ดังที่เสฐียรโกเศศ กล่าวถึงคุณค่าของวรรณคดีไว้ว่า

วรรณคดีเป็นเสมือนกระจกเงา ฉายให้เห็นชีวิต และความเป็นอยู่ซึ่งซ่อนเร้นในร่างกายของคน และในชาติ ซึ่งสว่างออกมาให้เห็นปรากฏเป็นวัฒนธรรม วรรณคดีที่สูง เป็นเครื่องชักเสลาอัธยาศัย และกล่อมอารมณ์ให้หายความหมักหมม เรื่องกังวล ความหมกมุ่น หนุนจิตใจให้เกิดความผ่องแผ้ว มีความชื่นบาน และร่าเริงในชีวิตซึ่งต้องสละวานอยู่กับอาชีพการงานอันจำเป็น (พระยาอนุমানราชธน 2525: 19)

กล่าวได้ว่าวรรณคดีนั้นมีความใกล้ชิดกับมนุษย์ จนอาจถือ ได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต ทั้งยังเป็นสิ่งมีคุณค่ายิ่งในการศึกษาหาความรู้ในเรื่องราวต่าง ๆ ที่

เกี่ยวข้องกับชีวิตมนุษย์ โดยเฉพาะคุณค่าทางวัฒนธรรมนั้น วรรณคดี เป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งทางวัฒนธรรม และสามารถช่วยส่งต่อวัฒนธรรมได้ด้วย วรรณคดีของชาตินี้มักจะกล่าวถึง เรื่องประเพณีนิยม คติชีวิต การใช้ถ้อยคำภาษา การคารวะชีวิตประจำวัน การแก้ปัญหาสังคม อาหารการกิน ที่อยู่อาศัย เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม ความเชื่อ ฯลฯ

เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญยิ่งในการดำรงชีวิตของมนุษย์มาตั้งแต่สมัย โบราณ เชื่อกันว่ามนุษย์โบราณยุคหินคอนตันยัง ไม่มี เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม และสันนิษฐานว่า มนุษย์ยุคหินใหม่คงใช้ หนังสัตว์ ขนสัตว์ ใบหญ้า ใบไม้ และ เปลือกไม้ เป็น เครื่องนุ่งห่ม ในยุคต่อ ๆ มาจึง ได้มีการประดิษฐ์ เครื่องนุ่งห่มขึ้นใช้ เพื่อให้ความอบอุ่นแก่ร่างกาย และ เพื่อประดับตกแต่งร่างกายให้สวยงาม จนเป็นที่ยอมรับกันว่า เสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย เป็นวัฒนธรรมแขนงหนึ่งที่แสดง เอกลักษณ์ทาง วัฒนธรรมของแต่ละชาติ

วรรณคดีไทยหลายเรื่อง ได้บันทึกเกี่ยวกับผ้าชนิดต่าง ๆ ไว้ อย่าง น่าสนใจทั้ง ในคำาน ประวัตินิ ประเภท และวัฒนธรรมในการใช้ เช่น

กล่าวถึงหลากหลายและ เครื่องประดับต่าง ๆ

นาวาค้าขายขายขึ้นล่อง
ตามแม่น้ำลาลองแน่นเนือง
แพจอกคดลอคท่าหน้าเมือง
นอง เนือง เป็นชนิดในนที
ข้าวของต่างค่างเอารางขาย
แพรม้วนมากมายหลายสี
ยกทองล่องจวนเจ็ดตะคลี
พลอยมณีเพชรนิลจินดา

(อิเหนา : 5)

กล่าวถึงที่มาของผ้า

เราจะถวายสองพระองค์
จงเลือกสรรผ้าทรงแลภูษา
เข็มชานุ่งอย่างดีมีราคา
ที่เกาะหมากถวายมาเมื่อปีนี้

(บทละครนอก ร.2 : 262)

คิดแล้วอาบน้ำนุ่งผ้า
ยกทองของพระยาละครให้
ห่มส่วนปักทอง เยื้องย่อง ไบ
บ่าว ไพร่ตามหลังสะพรังมา

(ขุนช้างขุนแผน : 179)

กล่าวถึงการแต่งกายของคนตามฐานะทางสังคม

ข้าหลวง เหล่าชาววังยังก่าคัด
นุ่งสุหรัชิตแค่ล้วนแพรสี
หนุ่มหนุ่ม เหล่าเจ้าผู้ลูกผู้ดี
เห็นสกรูรูปงามความเป็นพรวน
พวกบัณฑิตศิษย์วัดชัคหลายอย่าง
เที่ยวลากหาง เดินข้ามตามฉนวน
เขาจับ ใต้ให้แพรแสสีนวล
ออก เดินค่วนเสี้ยวลักเข้าวัดวา

(พระอภัยมณี : 129)

ขุนหมื่นนายร้อยน้อยใหญ่
 ส่วนใส่เสื้อตากามะหยี
 โทกสีหับทิมบางอย่างดี
 ชักกระบี่บังทองทุกคน

(อิเหนา : 168)

พวกขุนนางต่างแต่งตัวลอง
 นุ่งยกทอง เกี้ยวส่วนสีหมากสุก
 บ้างนุ่งปลายตีนทองลองนั่งลุก
 ถูกระบุกกระบูกฤษฎกราช

(สังข์ทอง : 88)

พวกผู้หญิงสาวสาวชาวบ้านนอก
 ห่มขาวมุ้งนุ่งบัวบอกพอกผัดหน้า
 เดินสะคุตซุกเซ เขาเขยธา
 หน้าคาคืนแก้อกะ เบื่อกะบัง

(รามเกียรติ์ ร.2 : 88)

กล่าวถึงการพระราชทานเสื้อผ้าเป็นรางวัล

แล้วจึงตรัสสั่งคลังวิเสท
 ให้จัดเสื้อผ้าเทศอย่างก้านแย่ง
 แพรเงินควางหุคตานสำนสีแดง
 ห้างสมปักคามคาแห่งขุนนางใน

(ขุนช้างขุนแผน : 676)

ดังนั้นการศึกษาเรื่องผ้าในวรรณคดีไทย นอกจากจะหาให้เห็นคุณค่าของวรรณคดีในฐานะ เครื่องบันทึกสภาพสังคม และวัฒนธรรมแล้ว ยังทำให้ผู้อ่านรุ่นหลัง ได้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผ้าชนิดต่าง ๆ และวัฒนธรรมการใช้ผ้าที่ปรากฏอยู่ในวรรณคดีไทยควบคู่ไปกับชีวิตของคนไทยในอดีต ซึ่งสิ่งเหล่านี้นับวันมีแต่จะสูญหายไป ด้วยเหตุดังกล่าว การศึกษาเรื่องผ้าในวรรณคดีไทย จึงนับว่าสำคัญ และมีคุณค่ายิ่ง

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

ผ้าเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งในการดำรงชีวิตของมนุษย์ ความเป็นมา และวิวัฒนาการของผ้านับวันจะสูญหายไป เพราะผ้าเป็นอินทรีย์วัตถุที่เสื่อมสภาพรวดเร็ว ง่ายดาย และเรื่องราวเกี่ยวกับผ้าก็ยังมีผู้ศึกษาค้นคว้าน้อย เท่าที่ปรากฏผลงานเผยแพร่สามารถนำมาใช้ เป็นข้อมูลเบื้องต้นและข้อมูลอ้างอิงในการศึกษาเรื่อง ผ้าในวรรณคดีไทย มีดังนี้

ฉันทิษฐ์ กระแสสินธุ์ (2503 : 58-68) ได้อธิบายถึงความเป็นมา และลักษณะของผ้าโบราณบางชนิด คือ ผ้าลายอย่าง ผ้าเสียนอย่าง ผ้านอกอย่าง ผ้าสุหรัค และผ้าแพรแส นอกจากนั้นยัง ได้กล่าวถึงประกาศพระราชกำหนดในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช เรื่องห้ามราษฎรนุ่งผ้าห่มเทียมเจ้านาย ในประกาศฉบับนี้ได้กำหนดเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายของเจ้านาย และของราษฎร มิให้ราษฎรนุ่งห่ม เสื้อผ้านอกเหนือไปจากที่กำหนดหรือนุ่ง ห่มเลียนแบบเจ้านาย

วิทย์ พิณคันเงิน (2506 : 1-17) ได้กล่าวถึงผ้าโบราณหลายชนิดที่ส่งมาจากต่างประเทศ โดยเฉพาะจากแถบประเทศอินเดียและปากีสถาน ผ้าต่าง ๆ ที่กล่าวถึง คือ ผ้ากุสุราช ผ้าแพร ผ้าสุหรัค ผ้าไหมค ผ้าเขียรบับ ผ้าเข้มซาบ ผ้าคาค เป็นต้น

พระบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพและสมเด็จพระเจ้าฟ้า
กรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ (2506) ทรงบันทึกความรู้เกี่ยวกับประวัติ และที่มา
ของผ้าโบราณชนิดต่าง ๆ ไว้ในหนังสือสาส์นสมเด็จ เล่ม 1 , 9 , 10 , 13 ,
14 , 22 , 23 , 24 , 25 , 26 และ 27

เสฐียรโกเศศ (2506 : 1-28) กล่าวถึงการแต่งกายของชาวไทย
ซึ่งส่วนใหญ่เกี่ยวกับเรื่องพวกชาวบ้านสมัยที่ผู้เขียนยังเป็นเด็ก และได้เคยผ่านพบ
มาแล้ว เช่น การแต่งกายของหญิงชายที่ไปเที่ยวในวันสงกรานต์ อธิบายถึง
การแต่งผม เสื้อผ้า สีสัน และได้อธิบายถึงรายละเอียดในการประดิษฐ์ตกแต่ง
เครื่องแต่งกายในสมัยก่อน เช่น การย้อมสีผ้า การจับจีบสไบ การอบระ้า เป็นต้น
นอกจากนั้นยัง ได้ชี้ให้เห็นถึงความคลี่คลายขยายตัวของ การแต่งกายในสมัยนั้นว่า
ได้เปลี่ยนแปลงมาจนถึงสมัยหลังอย่างไร

เรียง อรรถวิบูลย์ (2508 : 66-68) อธิบายถึงผ้าที่เจ้านายในสมัย
อดีต โดยเฉพาะ ในสมัยรัชกาลที่ 3-4 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์นิยมนำมานุ่งห่มกัน คือ
ผ้าปุม และผ้าสาบ ว่ามีลักษณะ และความเป็นมาอย่างไร อีกทั้ง ได้อธิบายถึงวิธี
การนุ่ง และห่มผ้าเหล่านี้ด้วย

สันต์ ท. โกมลบุตร, แปล (2510 : 108-119) กล่าวถึง
ขนบธรรมเนียมประเพณีโดยทั่วไปของชาวสยามในสมัยอยุธยา เช่น เครื่องนุ่งห่ม
และรูปร่างหน้าตาของชาวสยาม ฉลองพระองค์ของพระมหากษัตริย์ เลี้ยงศทหาร
ตลอดจนผ้านุ่งที่อนุญาตให้ใช้ เป็นต้น

อ. หิรัญไทร (2513 : 137-142) ได้กล่าวถึงสาเหตุที่มนุษย์นุ่งผ้า
ว่ามาจากสาเหตุหลายประการ ความความคิดเห็นและข้อสันนิษฐานของนักประวัติ
ศาสตร์ นักจิตวิทยา นักสังคมวิทยา สุกท้ายเขาได้ข้อสรุปว่า สาเหตุที่มนุษย์นุ่งผ้า
หรือนุ่งเสื้อผ้าตลอดจนเครื่องประดับมาตกแต่งร่างกายนั้น น่าจะเกิดจาก
เหตุผลสำคัญ 4 ประการ คือ เพื่อเป็นเครื่องประดับให้สวยงาม เพื่อเป็น
เครื่องแสดงฐานะของบุคคล ก็เป็นของวิเศษหรือเครื่องรางอย่างหนึ่ง และเพื่อ
คุ้มครองป้องกันร่างกายจากภัยอันตราย

ณัฐภัทร จันทวิษ (2521 : 1-23) ได้ค้นคว้ารวบรวมเรื่องผ้าโบราณชนิดต่าง ๆ เช่น ผ้ากุศราช ผ้าเข้มซาบ ผ้าไหมพัลลภ ผ้าจวน ผ้ายก ผ้าสาน ผ้าคาด ฯลฯ และได้เขียนเรื่องนี้ไว้อย่างละเอียดในวารสารศิลปากร ฉบับปีที่ 25 เล่ม 4 กันยายน 2524 และฉบับปีที่ 25 เล่ม 5 ตุลาคม 2524

มณีรัตน์ ท้วมเจริญ (2521 : 34-48) ได้กล่าวถึงผ้าชนิดต่าง ๆ ที่นำมาใช้เป็นเครื่องแต่งกายในสมัยโบราณ โดยได้อธิบายและยกตัวอย่างเครื่องแต่งกายของกษัตริย์ เครื่องแต่งกายของขุนนาง เครื่องแต่งกายของสตรีสูงศักดิ์ ในสมัยรัตนโกสินทร์ พร้อมทั้งได้อธิบายถึงวิธีการนุ่งผ้าแบบต่าง ๆ โดยอาศัยข้อมูลต่าง ๆ เรื่องผ้าและเครื่องแต่งกายจากพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร

วิเชียร ณ นคร และคนอื่น ๆ (2521 : 278-280) ได้กล่าวถึงผ้ายกเมืองนครศรีธรรมราช ตั้งแต่ประวัติเกี่ยวกับการทอ ส่วนประกอบของเครื่องทอผ้าพื้นเมือง และชนิดของผ้ายกเมืองนครที่เคยเป็นที่นิยมและแพร่หลายในอดีต

สมเด็จพระเจ้าฟ้า กรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ (2521) ทรงสันนิษฐานเกี่ยวกับประวัติที่มาของผ้าบางชนิด เช่น ผ้าข่ามะนาว ผ้ายันคานี ผ้าลาย เป็นต้น นอกจากนี้ยังกล่าวถึงวิธีการนุ่งผ้าชนิดต่าง ๆ ตามแบบโบราณ เช่น การนุ่งยก (โจงกระเบน) การนุ่งบวม การคาดเกี่ยว ตลอดจนการรับการนุ่งผ้าที่ต่าง

อุทัย สินธุสาร (2521 : 2856-2859) ได้อธิบายถึงความหมายของผ้า วิธีการทอผ้า และลักษณะผ้าโบราณหลายชนิด เช่น ผ้าก่ามะหยี ผ้าก่ามะหริศ ผ้าคาด ผ้าปักหล้า ผ้าปักสุ ผ้าเยียรบับ ผ้าสาน และผ้าไหมค เป็นต้น

กรมศิลปากร (2524) ได้จัดพิมพ์หนังสือ "สมุดภาพวิวัฒนาการ การแต่งกายสมัยรัตนโกสินทร์" หนังสือเล่มนี้ทำให้ได้รับความรู้เกี่ยวกับการแต่งกายของ คนไทยในสมัยรัตนโกสินทร์คอนตัน สมัยใหม่ สมัยรัฐธรรมนูญ ฯลฯ โดยมีคำอธิบาย ประกอบภาพอย่างชัดเจน

กรมรัศมี สีสวรรานนท์ (2525 , 2526) ได้ศึกษาถึงวิวัฒนาการ และ พัฒนาการการค้า และอุตสาหกรรมสิ่งทอไทย ตั้งแต่สมัยอาณาจักรน่านเจ้า อาณาจักรลานนาไทย อาณาจักรสุโขทัย อาณาจักรกรุงศรีอยุธยา จนถึงอาณาจักร กรุงธนบุรี และรัตนโกสินทร์คอนตัน ไว้อย่างละเอียดละเอียดยิ่งในด้านการผลิตและ การค้าขาย

เอนก นาวิกมูล (2525 : 9-37) ได้กล่าวถึงผ้าชนิดต่าง ๆ ที่คนไทย ในสมัยรัตนโกสินทร์คอนตันนำมาใช้เป็นเครื่องนุ่งห่ม โดยกล่าวถึงรายละเอียดของ ผ้าแต่ละชนิด และการนำมาใช้ตามลักษณะของชนชั้นทางสังคม

สุเมเวช โหมัส (2525) ได้เขียนบทความเรื่อง "ผ้าพื้นเมือง" เพื่อ ใช้ เป็นเอกสารประกอบการสัมมนาสองศตวรรษรัตนโกสินทร์ : ความเปลี่ยนแปลง ของสังคมไทย สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ บทความนี้เน้นถึง วัฒนธรรมในการทอผ้า และวิถีชีวิตที่ผูกพันอยู่กับการผลิต การใช้ผ้าของคนไทยภาค ต่าง ๆ

สมพงษ์ เกரியง ไกรเพชร (2526 : 338-397) กล่าวถึง การแต่งกายของสตรีไทยสมัยโบราณว่า ส่วนมากจะนุ่งผ้าถุง สวมผ้าหรือใช้ผ้า คาคอกแทนเสื้อ และหลังจากสิ้นสุดกรุงศรีพิพาทอินโดจีนแล้ว ประเทศไทยก็ได้พัฒนา และปรับปรุงอารยธรรม เรื่องการแต่งกายตามสมัยนิยม นอกจากนี้ยัง ได้กล่าวถึง ธรรมเนียมการสวมเสื้อผ้าเข้าเฝ้าของขุนนางข้าราชการใน สมัยพระบาทสมเด็จพระ จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งเริ่มการสวมเสื้อเข้าเฝ้า

นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2527) ได้ศึกษาวัฒนธรรมกุ่มพื้ในสมัย รัตนโกสินทร์คอนตัน โดยเฉพาะเกี่ยวกับเรื่องการค้าขายของพวกกุ่มพื้ เช่น การค้าขายผ้าแพรรณกับพวกต่างชาติ การค้าขายสินค้าต่าง ๆ ทางเรือ เป็นต้น

วิบูลย์ ลีสุวรรณ (2527 : 309-326) กล่าวถึงการทอผ้าพื้นบ้านภาคใต้ที่สำคัญ เช่น ผ้าทอนาหมื่นศรี ผ้าทอห่มเรียง และผ้ายกเมืองนครศรีธรรมราช โดยเฉพาะผ้ายกเมืองนครเป็นผ้าที่สำคัญ และรู้จักกันแพร่หลายมากในอดีต อีกทั้งมีการกล่าวถึงไว้ในวรรณคดีไทยหลายเรื่อง เช่น เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน อิเหนา พระอภัยมณี เป็นต้น

ประพนธ์ เรืองณรงค์ (2528 : 26-27) เขียนเรื่องผ้าลงในหนังสือสารคดีนำร่องจากคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เล่ม 5 โดยกล่าวถึงผ้าโบราณบางชนิด คือ ผ้าจวนตานี ผ้ายกตานี และผ้าย่นตานี พร้อมทั้งได้อธิบายถึงลักษณะ และประวัติความเป็นมาของผ้าดังกล่าว

วิบูลย์ ลีสุวรรณ (2530) ได้ค้นคว้ารวบรวมเรื่องราวของผ้า โดยเน้นในเรื่องของการพัฒนาการทางสังคมและอุตสาหกรรม เริ่มศึกษาตั้งแต่เรื่องราวของผ้าในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ มาจนถึงการพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรมของผ้าไทยในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาลักษณะของผ้าชนิดต่าง ๆ ที่ปรากฏในวรรณคดีไทย
2. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของผ้าชนิดต่าง ๆ ที่ปรากฏในวรรณคดีไทย
3. เพื่อศึกษาวัฒนธรรมการใช้ผ้าที่ปรากฏในวรรณคดีไทย

ความสำคัญและประโยชน์ของการศึกษาค้นคว้า

1. ทำให้ทราบถึงลักษณะของผ้าชนิดต่าง ๆ ที่ปรากฏในวรรณคดีไทย
2. ทำให้ทราบถึงประวัติความเป็นมาของผ้าชนิดต่าง ๆ ที่ปรากฏในวรรณคดีไทย

3. ทำให้ทราบถึงวัฒนธรรมการใช้ผ้าที่ปรากฏในวรรณคดีไทย
4. ทำให้มองเห็นคุณค่าของวรรณคดีไทยมากขึ้น
5. เป็นประโยชน์ และแนวทางในการศึกษาค้นคว้าด้านวรรณคดีต่อไป

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าเรื่องผ้าในวรรณคดีไทย ได้กำหนดขอบเขตไว้ดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าเรื่องผ้าในวรรณคดีไทยตามที่ได้กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ของการศึกษาค้นคว้า จากวรรณคดีไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น เท่านั้น

2. วรรณคดีที่นำมาศึกษาค้นคว้า ได้แก่ วรรณคดีไทยสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น สมัยรัชกาลที่ 1-3 ที่มีข้อมูลเรื่องผ้าปรากฏอยู่ ซึ่งได้แก่เรื่องดังต่อไปนี้

- 2.1 รามเกียรติ์ (รัชกาลที่ 1)
- 2.2 คาหลัง (รัชกาลที่ 1)
- 2.3 อุณรุท (รัชกาลที่ 1)
- 2.4 กฤตมาฆตราสามดวง (รัชกาลที่ 1)
- 2.5 ลิลิตพยุหยาตราเพชรพวง (เจ้าพระยาพระคลัง)
- 2.6 เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน (ขุนนวมวิรัชกาลที่ 2)
- 2.7 อีเหนา (รัชกาลที่ 2)
- 2.8 รามเกียรติ์ (รัชกาลที่ 2)
- 2.9 สังข์ทอง (รัชกาลที่ 2)
- 2.10 คาวี (รัชกาลที่ 2)
- 2.11 สังข์ศิลป์ชัย (รัชกาลที่ 2)
- 2.12 มณีพิชัย (รัชกาลที่ 2)
- 2.13 พระอภัยมณี (สุนทรภู่)

- 2.14 ลักษณะวงศ์ (สุนทรภู่)
- 2.15 โศกบุตร (สุนทรภู่)
- 2.16 สุภายิกสอนหญิง (สุนทรภู่)
- 2.17 สวัสดิรักษา (สุนทรภู่)
- 2.18 นิราศเมืองแกลง (สุนทรภู่)
- 2.19 นิราศภูเขาทอง (สุนทรภู่)
- 2.20 นิราศวัดเจ้าฟ้า (สุนทรภู่)
- 2.21 นิราศเคียน (นายมี)
- 2.22 นิราศนรินทร์ (นายนรินทร์)
- 2.23 วรรณกรรมพระยาตรัง (พระยาตรัง)
- 2.24 นิราศพระประธม (กรมหลวงวงศาธิราชสนิท)

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ จะอาศัยข้อมูลที่ปรากฏในวรรณคดีไทยตามที่ได้รับระบุไว้ในขอบเขตของการศึกษาค้นคว้าเป็นข้อมูลหลัก ส่วนข้อมูลประกอบอื่น ๆ ได้แก่ บทความ จดหมายเหตู กฎหมาย พงศาวดาร บันทึกต่าง ๆ และวรรณคดีไทยเรื่องอื่น ๆ นอกเหนือจากที่ได้รับระบุไว้ในขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า ซึ่งจะใช้เป็นข้อมูลอ้างอิง
2. วรรณคดีไทยที่นำมาเป็นข้อมูลหลักในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ถือเป็นตัวแทนของวรรณคดีไทยสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น
3. ศึกษาเรื่องผ้าในฐานะที่เป็นเครื่องนุ่งห่มประดับร่างกายมนุษย์เท่านั้น

นิยามศัพท์เฉพาะ

ผ้า หมายถึง วัสดุที่เกิดจากการใช้เส้นใย และ/หรือเส้นค้ายมาทำเป็นผืน โดยการทอ ตัก อัด และอื่น ๆ ซึ่งมีความหนา และความเหนียวพอที่จะนำไปใช้เป็นเครื่องนุ่งห่มของมนุษย์ได้

ลักษณะของผ้า หมายถึง วัสดุ เนื้อผ้า ขนาด สี ลวดลาย ที่ประกอบกันเป็นผ้า

วัฒนธรรมการใช้ผ้า หมายถึง พฤติกรรมการใช้ผ้าเป็นเครื่องนุ่งห่มตามวิถีชีวิตของคนไทย ซึ่งแตกต่างกันไปตามฐานะทางสังคม เวลา โอกาส ความเชื่อ และความนิยม

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ดำเนินการศึกษาค้นคว้าตามวิธีวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยมีลำดับขั้นตอนดังนี้

1. สืบค้น และศึกษาเนื้อหาวรรณคดีไทยสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น เพื่อคัดเลือก วรรณคดีไทยสมัยดังกล่าวที่จะนำมาเป็นข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ตามที่ได้ระบุไว้ในขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า
2. ศึกษา ค้นคว้า ความรู้เกี่ยวกับเรื่องผ้า จากหนังสือ เอกสาร และงานวิจัยต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานและข้อมูลอ้างอิงประกอบการศึกษาค้นคว้า
3. ศึกษา วิเคราะห์ เรื่องผ้าในวรรณคดีไทยตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้
4. สรุปผลการศึกษาค้นคว้า อภิปรายผล และ เสนอแนะ
5. เสนอผลการศึกษาค้นคว้าด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Descriptive)